

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

S2021/02397

Författningsförslag i promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör

Förvaltningsrätten i Stockholm har följande synpunkter på förslagen och bedömningarna i avsnitten 9.2.1, 11.1 och 12 i promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör, Ds 2021:7.

9.2.1 Ett självständigt rekvisit om barnets bästa bör inte införas vid bedömningen av om vård enligt LVU ska upphöra

Enligt 1 § femte stycket lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska vid beslut enligt LVU vad som är bäst för den unge vara avgörande. Att barnets bästa kommer till uttryck i lagens första paragraf är enligt förvaltningsrättens mening tillräckligt. Att framhålla kriteriet barnets bästa i anslutning till ett begränsat område inom LVU skulle dessutom riskera att leda tillämparen fel. Det går inte att utesluta att en sådan ordning skulle leda till att begreppet hamnar i bakgrunden när övriga bestämmelser i LVU ska tillämpas. Mot denna bakgrund instämmer förvaltningsrätten i promemorians bedömning att ett självständigt rekvisit om barnets bästa inte bör införas i bestämmelserna som gäller frågan om upphörande av LVU-vård.

I avsikt att minska risken för att åtgärder såsom vårdens upphörande vidtas utan att barnets bästa iakttagits i tillräcklig mån, kan ett alternativ vara att se över Socialstyrelsens stöd för arbetssätten inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård (BBIC).

11.1 En skyldighet för socialnämnden att följa upp den unges situation efter avslutad LVU-vård bör införas

Som förvaltningsrätten antytt i andra stycket i avsnittet närmast ovan bör insatser för att stärka inslaget av barnets bästa riktas mot att ge stöd i arbetssätten inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Inom ramen för BBIC finns det således möjligheter att beskriva hur uppföljningen bör gå till och vilka perspektiv som bör vara avgörande. Sådana förtydliganden kan därvid hänföras till de bestämmelser om uppföljning som redan finns i dag i 11 kap. 4 b § socialtjänstlagen (2001:453, SoL). I kombination med bestämmelserna i 6 kap. SoL finns det således redan i dag bestämmelser som ska tillämpas i de situationer som promemorians förslag tar sikte på. Nuvarande bestämmelser tillsammans med förtydliganden inom ramen för

BBIC är enligt förvaltningsrättens mening tillräckliga för att uppnå det som förslagen i promemorian syftar till.

Bestämmelsernas karaktär i LVU och SoL skiljer sig åt på ett avgörande sätt. LVU är en tvångslagstiftning och SoL bygger på att stöd och hjälp lämnas efter samtycke av berörda. Denna uppdelning av bestämmelserna som i fråga om barn- och ungdomsvård finns i båda lagarna är enligt förvaltningsrättens uppfattning ändamålsenlig och gagnar förutsägbarheten vid tillämpningen av bestämmelserna i respektive lag. Att luckra upp denna uppdelning mellan lagarna och i LVU införa bestämmelser som inte gäller åtgärder som kan vidtas med tvång riskerar att leda till att tillämparen förlorar överblicken över vilka perspektiv som är viktiga enligt de olika lagarna.

De bestämmelser promemorian föreslår i LVU är bestämmelser som inte har den karaktär av tvång som LVU normalt innehåller. Sammantaget anser förvaltningsrätten därför att konsekvenserna enligt stycket närmast ovan är sådana att förslagen i promemorian inte bör genomföras. Som beskrivits i första stycket i detta avsnitt finns det också alternativ till att införa bestämmelser i LVU för att uppnå det förslagen syftar till. Förvaltningsrätten avstyrker därför förslagen i denna del.

12 Drogtester

Genom förslagen i avsnitt 12 skapas ett regelsystem som medger krav på provtagning och som åtminstone tangerar vad som i regeringsformens mening beskrivs som påtvingat kroppsligt ingrepp. Som promemorian konstaterat är varje medborgare enligt 2 kap. 6 § regeringsformen skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp.

Inom ramen för bestämmelserna i 6 kap. 1 § tredje stycket SoL och 14 § LVU samt bestämmelserna om genomförandeplan i 11 kap. 3 § SoL, 5 kap. 1 a § andra stycket socialtjänstförordningen och 7 kap. 3 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende finns ett system som ger en socialnämnd goda möjligheter att utforma ett umgänge med iakttagande av barnets bästa. Om en vårdnadshavare eller förälder som barnet ska ha umgänge med har ett missbruk som riskerar att ett umgänge inte genomförs med iakttagande av barnets bästa, finns det således möjligheter för socialnämnden att bl.a. bestämma att umgänge inte ska ske alls eller att det ska ske med någon stödperson närvarande samt i samråd med vårdnadshavare eller förälder bestämma ramarna för umgängen i en genomförandeplan.

Det som anförts i stycket ovan angående umgänge gäller i minst lika hög grad i fråga om vårdens upphörande. Bestämmelserna som gäller vårdens upphörande ger sålunda en socialnämnd de verktyg den behöver för att försäkra sig om att barnets bästa iakttas inför sådana överväganden. Detta gäller inte minst eftersom ett ställningstagande att vården ska upphöra bygger på att socialtjänsten kunnat iaktta att umgängen mellan barnet och vårdnadshavarna eller föräldrarna fungerat väl. Och som förvaltningsrätten gett uttryck för i stycket ovan finns det dessutom ett system av regler som ger en socialnämnd goda möjligheter att utforma ett umgänge med iakttagande av barnets bästa.

Med hänsyn till de befogenheter socialnämnden har enligt gällande bestämmelser i dag anser förvaltningsrätten att förslagen är mer långtgående än vad som behövs. De olägenheter som kan uppstå för en vårdnadshavare

eller en förälder att bli närmast påtvingad en kontroll av drogfrihet framstår i ljuset av det nyss sagda inte heller som rimligt. Mot denna bakgrund avstyrker förvaltningsrätten förslagen i denna del.

Detta yttrande har beslutats av Mattias Almqvist, chefsrådman, efter föredragning av Paul Sjögren, rådman.

Mattias Almqvist

Paul Sjögren